

НАЦИОНАЛНА АКАДЕМИЯ ЗА ТЕАТРАЛНО И ФИЛМОВО ИЗКУСТВО
„Кр. Сарафов“

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р П. Господинов

за дисертационния труд

**Ролята на семиотиката в създаването на авторски
драматургичен текст (за театър)**

на Елица Танева Йовчева

за придобиване на ОНС Доктор

в област на висшето образование 8. Изкуства,

професионално направление, 8.4. Театрално и филмово изкуство

От представените за конкурса материали, става ясно, че са изпълнени необходимите от закона изисквания, което позволява трудът да бъде разгледан по същество.

Дисертацията е в общ обем от 118 стр., включващи увод, четири глави, заключение, приноси и библиография. Тази структура е класическа за академичен труд, но в случая е обогатена с личен авторски ракурс и практическа част, които ѝ придават оригинален характер.

Първата глава е посветена на теоретичния фундамент на изследването. Авторката разглежда ключови концепции на театралната семиотика, свързани с Мукаржовски, Зденек Зих, Патрис Павис, Умберто Еко и др. Тук се въвежда и проблемът за „смъртта на автора“, както и дискусиата за възможното му възраждане в нови културни условия. Главата има обзорен характер, но е необходима, за да изгради солидната теоретична база за по-нататъшните анализи. Нейна сила е богатият библиографски обхват, а слабост – леко претрупване с цитати.

Втората глава развива оригиналния принос на труда чрез въвеждането на понятията „ризома“ и „палимпсест“ като аналитични и творчески

инструменти. Авторката се опира на философията на Делюз и Гатари и на концепциите за постструктуралистка нелинейност, за да покаже как драматургичният текст може да се мисли като мрежа от връзки и като наслагване на значения. Тази глава впечатлява с креативен подход и е най-силно изразеното оригинално ядро на дисертацията. Тя придава интердисциплинарен облик и обогатява разбирането за авторския текст.

Третата глава се основава на емпирично проучване чрез интервюта и анкети с 11 съвременни български драматурзи от различни поколения. Авторката анализира техните творчески стратегии, отношението им към знака и знаковите системи, ролята на режисьора и колективния процес на писане. Емпиричната част има значителна практическа стойност, тъй като показва как семиотичните концепции намират отражение в реалната творческа практика. Ограничение е сравнително малката извадка, която не позволява напълно представителни изводи.

В четвъртата глава авторката представя собственото си драматургично писане („Иконите спят“) като практическо приложение на изследваните концепции. Тук семиотичният подход е приложен върху личния творчески процес. Тази част е смела и новаторска, тъй като показва вътрешен ракурс към драматургичното писане и демонстрира как теорията може да се превърне в методология за творчество. Същевременно обаче самонаблюдението носи риск от субективност, което налага критичен прочит.

В заключението се обобщават резултатите и се формулират приносните моменти. Семиотиката е представена като не просто аналитична дисциплина, а като жив инструмент за създаване на драматургичен текст. Приносите са ясно подредени и включват: систематизация на класически и съвременни концепции, въвеждане на нови категории („ризома“ и „палимпсест“), емпиричен поглед към българската драматургична практика и авторски експеримент.

Дисертацията следва последователна логика: от теоретична основа (Гл. 1) → към оригинални концептуални предложения (Гл. 2) → към емпирично потвърждение (Гл. 3) → към лична практическа проверка (Гл. 4). Тази схема е успешна, защото съчетава класическа академична форма с новаторски елементи. Най-силни и оригинални са Глава втора и Глава четвърта, докато Глава първа е по-традиционна, но осигурява необходимия фундамент.

Дисертационният труд на Елица Танева Йовчева е посветен на проблем,

който стои в сърцевината на съвременното театрално творчество – как семиотиката и семиотичното мислене могат да бъдат приложени в процеса на създаване на авторски драматургичен текст. Авторката предлага многопластов и интердисциплинарен прочит, съчетаващ класически постановки на Пражката лингвистична школа, постструктуралистски концепции (ризома, палимпсест) и съвременни изследвания в областта на театралната практика.

Актуалността на темата е извън съмнение: в съвременната културна ситуация въпросът за „смъртта на автора“ и възможностите за неговото възрождение в нови форми е особено значим. Дисертацията е ориентирана не само към теоретичното осмисляне на проблема, но и към практическите му измерения чрез емпирично изследване и авторско самонаблюдение.

Намирам за основен принос на труда изясняването на ролята на семиотичното мислене като активен инструмент в създаването на драматургичен текст. Авторката демонстрира задълбочено познаване на изследванията в областта на театралната семиотика – от Мукаржовски и Зих до Патрис Павис и Умберто Еко – и предлага оригинална връзка между тези теоретични основания и собствения творчески процес.

Сред съществените приноси могат да бъдат открити:

- въвеждането на понятията „ризома“ и „палимпсест“ като аналитични и творчески фигури в драматургичното писане;
- систематизирането на съвременните подходи към театралния знак и тяхното прилагане върху българската драматургична практика;
- провеждането на емпирично изследване с активно пишещи български драматурзи, което позволява да се очертаят тенденции в създаването на текстове за театър днес;
- авторското самонаблюдение, което обогатява труда с практически ракурси и свидетелства за творческа рефлексия.

Трудът впечатлява с интердисциплинарност и умело съчетаване на теория и практика. Елица Йовчева използва богат корпус от литературни и научни източници, които интерпретира критично и с ясна аргументация. Вниманието към българския контекст е особено ценно, тъй като голяма част от подобни изследвания са ориентирани главно към западноевропейската практика. Стилът на изложение е научен, но същевременно образен, което

прави текста достъпен и за читатели извън тесния академичен кръг. Отчетливо личи умението на авторката да мисли театъра не само като теоретик, но и като практик.

Въпреки безспорните качества на дисертацията, могат да се отбележат някои критични бележки. На места, обемът на теоретичните прегледи надделява над аналитичната част, което създава усещане за леко пренасищане с цитати. Би било полезно по-задълбочено сравнение между резултатите от проведените интервюта и личното авторско наблюдение. Освен това, методологията на емпиричното изследване би могла да бъде разгърната още повече, за да се очертае по-ясна картина за спецификата на извадката и ограниченията на анализа.

Тези бележки обаче не намаляват значимостта и стойността на труда, а по-скоро посочват възможни направления за бъдещи изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Елица Танева Йовчева е сериозен и оригинален научен принос в областта на театралната теория и практика. Авторката убедително защитава своята хипотеза за ролята на семиотичното мислене в процеса на създаване на драматургичен текст и демонстрира както академична зрялост, така и творческа чувствителност.

Представената работа отговаря на всички изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ и заслужава висока оценка.

Убедено и по съвест гласувам с ДА.

Гр. София

28.08.2005

проф. д-р П. Господинов